

Den Kæfte, Ferme og Slinke Land-Soldat.

LÆGDSRULLER

LÆGDSRULLER

Hvad kan du som slægtsforsker bruge lægdsruller til?

Der er mange gode grunde til at finde sine mandlige slægtinge i lægdsrullerne, fx

- **Faderens navn og fødested:** I perioden før 1845 angives fødestedet ikke i folketællingerne; det gør det til gengæld i lægdsrullerne, og da de tidligste lægdsruller fra ca. 1790 også omfattede mænd, der var op til omkring 40 år gamle på daværende tidspunkt, så har vi via lægdsrullerne – for landbosamfundet – en kilde, der angiver både faderens navn (eller moderens navn) og fødestedet (landsbyen).
- **Højde og fysiske skavanker:** Lægdsrullerne er en af de få arkivalier, hvor vi får fysiske beskrivelser af vores forfædre. Hvor høje var de sammenlignet med de øvrige mænd i sognet? Var de tunghøre, eller havde de særlige fysiske skavanker? Fx har kan en dreng være sund og rask som 15-årig, men som 18-årig være anført med brandskade på højre ben.
- **Flytninger på tværs af lægd:** I lægdsrullerne kan man følge en drengs/mands opholdssteder – og særligt i perioden fra 1801 til 1834, hvor folketællinger ikke blev førte, er det skønt at kunne følge sine forfædres færden.

Og så er der en helt masse andre grunde – fx militære oplysninger - som du lærer senere, når du begynder at føle dit tryk ved lægdsrullerne som kildemateriale.

Hvor og hvordan finder jeg en dreng/mand i lægdsrullerne?

Grundlæggende skal vi vide to ting:

- Hvornår blev drengen/manden første gang indskrevet i lægdsrullerne?
- Hvor opholdt han sig, på daværende tidspunkt?

Hvis ikke vi ved, hvorfra manden stammer, men fx har fundet ham i folketællingen fra 1834, eller viet i 1818, så kan vi også finde ham som voksen og går baglæns, men det ser vi på senere.

Lægdsruller.dk

Vi forsøger nu at finde Jens Andersens søn *Christen Jensen*, født november 1821 i Torsted Sogn i Ringkøbing Amt.

Reglerne for hvornår man blev optaget i lægdsruller ændrede sig over årene, men du skal blot huske hjemmeside-adressen laegdsruller.dk og begynde ved menupunktet "hvem er i rullen":

Når fødeåret sættes til 1821, får vi at vide, at Christen forventes indskrevet i rullerne samme år.

Et klik på den grå knappe "Find lægdsrullen..." fører os videre til menupunktet "lægdsruller", hvor vi nu vælger sognet, hvor Christen blev opholdte sig ("Torsted" i Ringkøbing Amt). Så vises følgende:

Her kan man godt blive forvirret, for pludselig er der fire forskellige ruller, man kan vælge i mellem; to grå ruller og to lilla ruller. De lilla ruller til højre er søruller, og dem springer vi over i første omgang.

Den første af de grå ruller er en **"Tilgangsrolle"** og den nederste er en **"Hovedrolle"** – men hvad er forskellen?

- **Tilgangsroller:** Nogle år nøjedes man – for at spare tid og papir - med at opliste de drenge og mænd, som flyttede til lægdet og de som blev født i lægdet.
- **Hovedroller:** Hver 3. år (senere hvert 6. år) lavede man så en komplet liste – en hovedrolle – hvor man indførte ALLE lægdets værnepligtige mænd (ofte flere hundrede mænd).

Christen har vi lige fået at vide, bør være indskrevet i 1821, MEN kig lige på den vejledende tekst på billedet nederst på forrige side: "Rullen blev skrevet fra maj 1820 til april 1821".

Alle drenge/mænd som kom til sognet i perioden efter april 1821 – inkl. Christen født i november – blev indskrevet i den efterfølgende rulle for lægdsåret 1822, som ikke fulgte kalenderåret.

forside hvem er i rullen lægdsruller flyt til nyt lægd find sogn - by online arkivalier hjælpemidler

Vælg år: 1822 søg mellem alle sogne og byer, eller sogne og byer i et amt og/eller et herred
evt. amt: og/eller herred:
Vælg sogn: Torsted v. Ringkøbing
Ar 1822/H lægd: 53 Hind herred, Ringkøbing amt
Rullen blev skrevet fra maj 1821 til april 1822.

Ringkøbing amt tilgangsrolle	Ringkøbing amt 1806 - 1828 Beboerrolle
Næste hovedrolle 1823 - Ringkøbing amt	Ringkøbing amt 1822 Tilgangsrolle

Lægd er sorteret efter deres numre

Nu mangler vi kun én ting, før vi klar til at søge efter drengen i lægdsrulle: Lægdets nummer!

Thorsted Lægd var i 1822 lægd nummer 53 i Ringkøbing Amt; det får vi vist lige under "Vælg sogn". Vi er nu klar til at klikke på den grå kasse/knap "Ringkøbing am tilgangsrolle".

The screenshot shows a digital archive interface. At the top, there is a navigation bar with links: forside, hvem er i rullen, lægdsruller, flyt til nyt lægd, find sogn - by, online arkivalier, hjælpemidler. Below this is a search form with dropdown menus for year (1822), parish (Torsted v. Ringkøbing), and year/parish (Ar 1822/H lægd: 53 Hind herred, Ringkøbing amt). Below the form are two buttons: "Ringkøbing amt tilgangsrolle" and "Ringkøbing amt 1822 Tilgangsrolle".

The main part of the screenshot shows a table of household records. The table has the following columns: Huse Løbe No., Fædrene og Sønnernes Navne, Lægd No., Møder, Høide Tommer, Nu havende Dpholdstæder, and Vedtegninger. The table contains two rows of data:

Huse Løbe No.	Fædrene og Sønnernes Navne	Lægd No.	Møder	Høide Tommer	Nu havende Dpholdstæder	Vedtegninger
63	Jens Andersen	53	Rindstoft		Jiamme	født 5 Novemb. 18
66	Jens Andersen		Løstbek			12 Novemb

Først bladrer vi lidt på må og få indtil vi finder de sider, hvor lægdsnummeret 53 står øverst på siderne. Så søger vi i listen efter et sted, hvor der står noget om den dreng, der hedder "Christen", som har en far der hedder "Jens" til fornavn.

I eksemplet ser vi som nr. 66 netop drengen **"Christen"**, som er søn af **"Jens Andersen"** og født i landsbyen **"Løstbek"** (Lystbæk). Ditto-stregerne "----" viser, at han opholder sig som ovenanførte (**"hjemme"**) og til sidst står der, at drengen blev født **"12. Novemb"**.

Opfordring: Prøv nu selv at lave samme opslag på lægdsruller.dk:

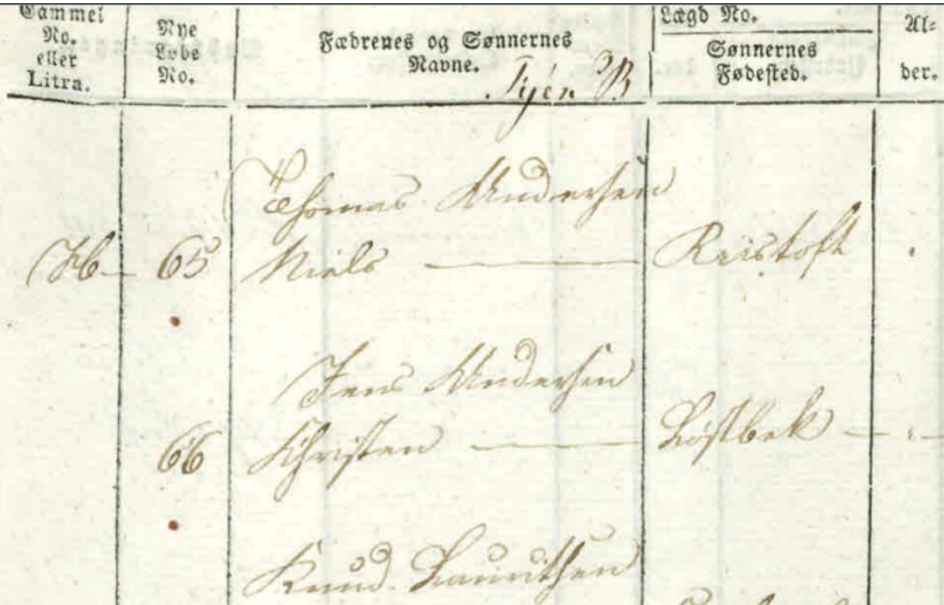
- Prøv forskellige fødeår under "hvem er i rullen" og se, hvornår de ville være indskrevet i rullerne.
- Prøv efterfølgende at vælge 1822 og Torsted og find Christen Jensen.

Vi følger Christen fremad i rullerne

Hvis du sidder skuffet og tænker, at der intet nyt var i disse oplysninger, så har du ret. Det smarte er ikke, at vi kan finde mænd i lægdsrullerne, men at vi kan *følge* dem i rullerne.

Træk først i den tykke, sorte lodrette streg mellem oversigten til venstre og kilden til højre, så du kan læse årstal og beskrivelser.

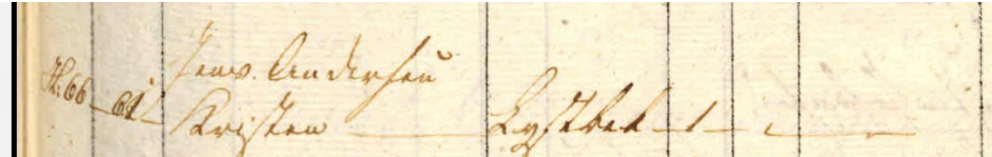
Generalkrigskommissariatet angående Udskrivningsvæsenet Lægdsruller	Gammel No. eller Litra.	Nye Løbe No.	Fædrenes og Sønneres Navne.	Lægd No. Sønneres Fødested.	Al-der.
☐ Ringkøbing 1811 H Hovedrulle					
☐ Ringkøbing 1812 J Tilgangsruille					
☐ Ringkøbing 1813 K Tilgangsruille					
☐ Ringkøbing 1814 L Hovedrulle					
☐ Ringkøbing 1815 A Tilgangsruille					
☐ Ringkøbing 1816 B Tilgangsruille					
☐ Ringkøbing 1817 C Hovedrulle					
☐ Ringkøbing 1818 D Tilgangsruille					
☐ Ringkøbing 1819 E Tilgangsruille					
☐ Ringkøbing 1820 F Hovedrulle					
☐ Ringkøbing 1821 G Tilgangsruille					
☒ Ringkøbing 1822 H Tilgangsruille					
☐ Ringkøbing 1823 J Hovedrulle					
☐ Ringkøbing 1824 K Tilgangsruille					
☐ Ringkøbing 1825 L Tilgangsruille					
☐ Ringkøbing 1826 A Hovedrulle 1 - R					
☐ Ringkøbing 1826 A Hovedrulle 61 -					
☐ Ringkøbing 1827 B Tilgangsruille					
☐ Ringkøbing 1828 C Tilgangsruille					
☐ Ringkøbing 1829 D Hovedrulle 1 - F					

Bemærk nu, at årene 1823, 1826 og 1829 alle er år, hvor der er ført hovedruller. Bemærk også, at Christen i 1822 var nummer 66 på listen for Torsted Lægd.

Hvis vi går ned til "Ringkøbing 1823 J Hovedrulle", så bør vi kunne finde ham igen i samme lægd. Husk: Vi finder lægdsnumrene øverst på siderne. Med lidt forsøg finder vi lægd 53 (Torsted) på opslag 302, men vi skal helt hen til opslag 305 før vi finder Christen:

302	303	304	305	306	307	308
			☒			

Vi ser fortsat hans gamle løbenummer (66), men her i hovedrullen har han fået et nyt løbenummer, nemlig nr. 61. Fem af de mænd, som skulle have stået på listen før Christen er åbenbart flyttede eller slettede fra rullen, og derfor er Christen krøbet lidt opad på listen.

1822

| 66

1823

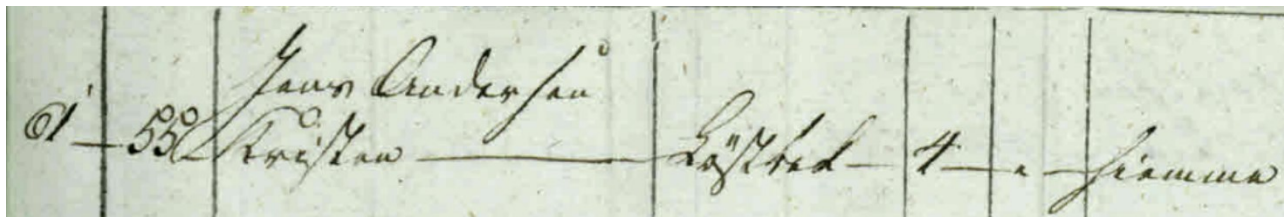
66 | 61

1826

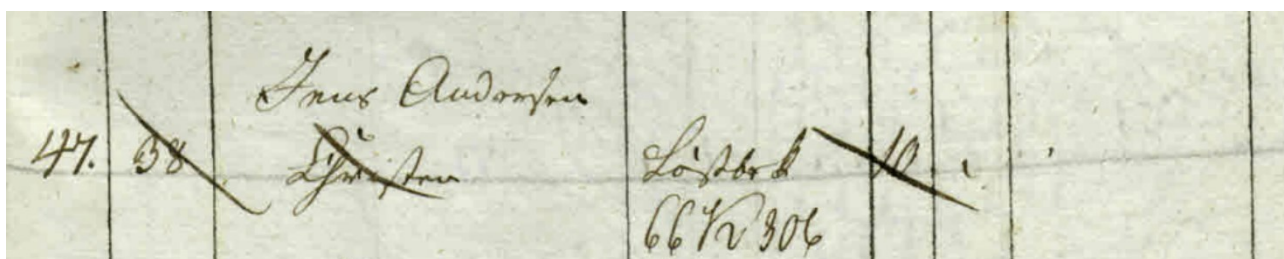
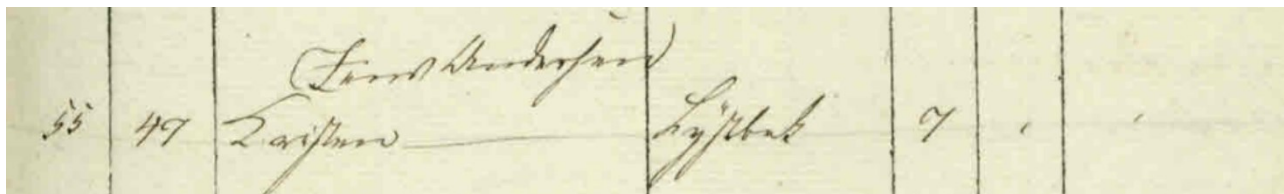
61 | ?

Vi fortsætter nu til hovedrullen i 1826, hvor vi igen leder efter lægd nr. 53 og nu søger løbenr. 61.

Ringkøbing Amt 1826 A Hovedrulle, Lægd nr. 53, Gl. løbenr. 61:

Og vi snyder lidt som tv-kokken, og finder både hovedrullen 1829 og hovedrullen 1832:

Opfordring: Prøv nu selv at lave samme opslag på lægdsruller.dk:

- Find Christen i hovedrullerne for 1823, 1826, 1829 og 1832.

Løbenumre og flyttekoder

Bemærk hvordan ny løbenumre bliver til gamle løbenumre.

1822

1823

1826

1829

1832

| 66

66 | 61

61 | 55

55 | 47

47 | 38

Det er via løbenumrene, vi kan følge manden fra hovedrulle til hovedrulle frem og tilbage i tid inden for et lægd, men i hovedrullen fra 1832 sker der noget nyt:

Christen er streget over, og flyttekoden **66-K-306** er tilføjet, hvilket skal læses sådan:

Christen skal vi næste gang finde i **lægd nr. 66** i **år K**, hvor han fik **løbenummer 306**; men hvad svarer "år K" til?

Alle år har i lægds-systemet fået tilknyttet et litra (et bogstav), og heldigvis kan vi finde disse i listen over ruller uden til venstre (på skærmen, til højre her i vejledningen).

Det første K efter 1832 er K ved Hovedrullen 1835.

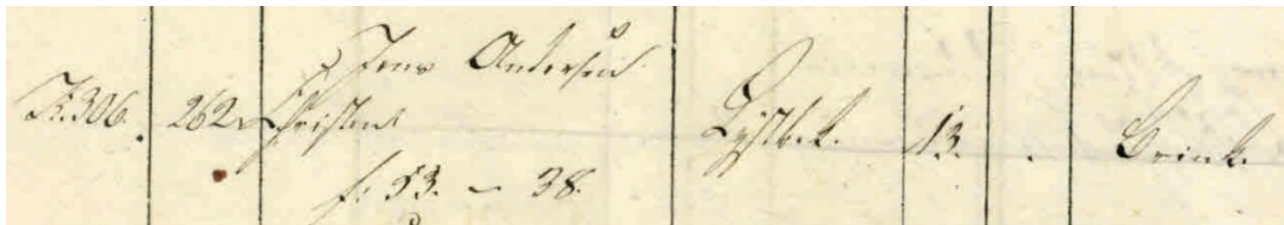
Generalkrigskommissariatet angående
Udskrivningsvæsenet

Lægdsruller

- + Ringkøbing 1821 G Tilgangsruille
- + Ringkøbing 1822 H Tilgangsruille
- + Ringkøbing 1823 J Hovedrulle
- + Ringkøbing 1824 K Tilgangsruille
- + Ringkøbing 1825 L Tilgangsruille
- + Ringkøbing 1826 A Hovedrulle 1 - Rin
- + Ringkøbing 1826 A Hovedrulle 61 - Ri
- + Ringkøbing 1827 B Tilgangsruille
- + Ringkøbing 1828 C Tilgangsruille
- + Ringkøbing 1829 D Hovedrulle 1 - Rir
- + Ringkøbing 1829 D Hovedrulle 61 - R
- + Ringkøbing 1830 E Tilgangsruille
- + Ringkøbing 1831 F Tilgangsruille
- + Ringkøbing 1832 G Hovedrulle 1 - Rir
- + Ringkøbing 1832 G Hovedrulle 61 - R
- + Ringkøbing 1833 H Tilgangsruille
- + Ringkøbing 1834 J Tilgangsruille
- + Ringkøbing 1835 K Hovedrulle 1 - Rin
- + Ringkøbing 1835 K Hovedrulle 61 - R
- + Ringkøbing 1836 L Tilgangsruille

Men der er 2 K'er, to ruller for 1835, og hvorfor er der så det? Jo hovedrullerne er nu blevet så omfangsrige, at man har delt dem i to grupper lægdene 1 – 60 i første gruppe, og lægdene 61 – 122 i anden gruppe.

For at finde Christen skal vi altså vælge "**Ringkøbing 1835 K Hovedrulle 61 ...**", da vi nu leder efter lægd nr. 66. (Det er fortsat i Ringkøbing Amt, ellers ville der have stået et andet amts navn forrest, fx "Viborg-66-K-306").

Han er nu blevet 13 år gammel og opholder sig i Brink.

---- Intermezzo ----

Christen blev født i Torsted Sogn i 1821. Moderen blev i 1824 gift med Jacob fra Brink, og fødte Christens lillebror i Brink nogle måneder efter brylluppet. Jf. folketællingen boede Christen hos moderen og stedfaderen i Brink i 1834.

Kirkebøgerne fortæller ikke noget om, hvor Christen boede fra 1821 til 1834, men eftersom han ført er noteret med ophold i Brink i 1835, så har han formodentlig boet hos sine morforældre fra fødsel til 1834.

Fra kendt sted senere i livet til fødsel

Havde vi fundet 13-årige Christen Jensen i Brink i folketællingen fra 1834, så kunne vi også være begyndt her i hovedrullen for 1835.

Her står der nemlig "**f: 53-38**", som betyder, at Christen tidligere var at finde i **lægd 53**, hvor han havde **løbenr. 38**, og via løbenumrene kunne vi bevæge os bagud til tilgangsrullen, som fortalte, at han blev født 12. nov. 1821 i Torsted Sogn.

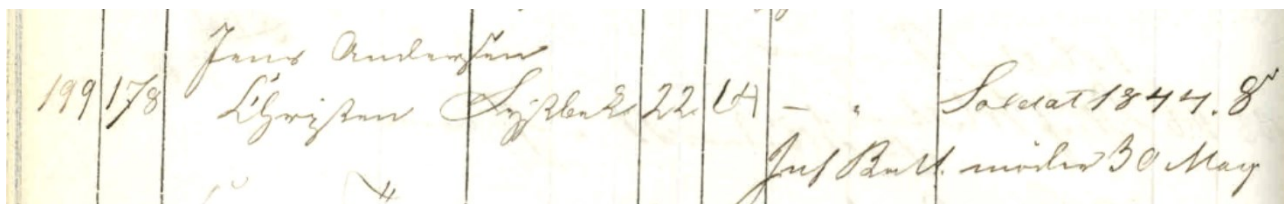
Det gælder også, hvis vi fx finder en mand "Poul Hedegaard af Sennels, 23 Aar", der bliver viet i 1818. Der kan vi på samme vis finde Sennels Lægd i de tidsmæssigt nærmeste hovedruller, og lede efter Poul Hedegaard ca. 23 år gammel. Når han så er fundet, så kan vi følge ham bagud og fremad i tid via lægdsrullerne – plus vi får straks faderens navn og landsbyen hvor Poul Hedegaard blev født.

Det er da smart.

Opfordring: Vi har sidst fundet Christen med nye løbenummer 262 i lægd nr. 66 i 1835:

- Find Christen i hovedrullerne i 1838, 1841 og 1843 i lægd nr. 66.

Vi finder også oplysninger om værnepligtstiden

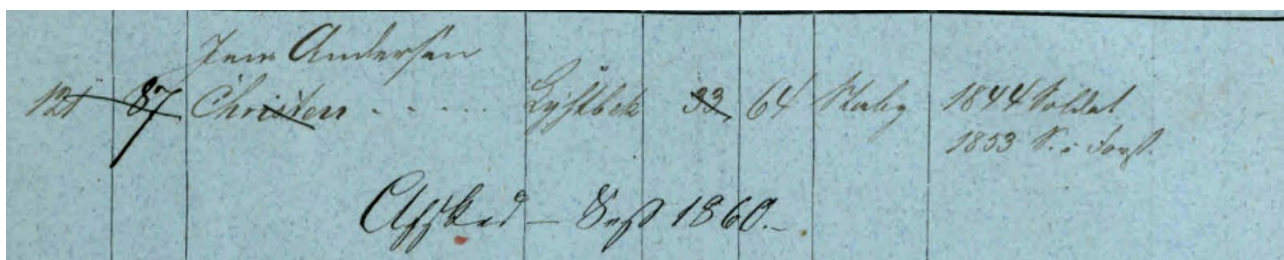
Jeg har udeladt udsnit fra 1838 og 1841 – men håber, at du fandt dem selv – og er her gået direkte til hovedrullen 1843, hvor Christen Lystbek er blevet 22 år gammel, og i anmærkingen står der "Soldat 1844, 8de Inf Batt, møder 30 Maj".

Det forklarer hvorfor jeg i frustrerende mange år ikke lykkedes med at finde Christen i Ringkøbing Amt i folketællingen 1845. Han var *ikke* hjemme i amtet, men derimod i København, hvor jeg nu har fundet ham som 'Undercorporal i 8. Batallion Christen Lystbeck'.

Vi kan også se, at han målte 64 tommer, som svarer til 167 cm, idet en gammel dansk tomme målte 2,615 cm. Det lyder som en lille mand, men når man sammenligner med de øvrige voksne mænd, så var 64 tommer en pæn middelhøjde i 1840'erne.

Slettet af rullen

Når vi følger Christen videre fra hovedrulle til hovedrulle, så ender vi i rullen fra 1854, at finde dette:

Han er streget over, og teksten "Afsked, Sess. 1860" er tilføjet. Intet nyt, bort set fra, at hans opholdssted nu er Staby.

Hvad lærte vi undervejs?

- Christen blev født uden for ægteskab i Torsted Sogn, og selvom Christens mor blev gift i 1824 og flyttede til Brink i nabosognet, så forblev Christen boende i Torsted Sogn til han var omkring 13 år gammel. Det står ikke i kirkebøgerne – heller ikke under afgang/tilgang, for han var endnu ikke konfirmeret og skulle ikke fremvise skudsmålsbog ved flytning.
- Christen var en mand af middelhøjde (sammenlignet med de øvrige samtidige mænd i lokalområdet) og han led ikke af fysiske skavanker.
- Christen var soldat ved 8. Infanteribataillon. På wadschier.dk kan man via menupunktet "Databaser" slå 8. Infanteribataillons garnisoner op, og se at de fra 1842 til 1852 holdt til i København. Andre gange finder man ud af, at "jyden som aldrig havde været uden for fødesognet" aftjente sin værnepligt i Rendsburg i Tyskland eller hørte til hjælpekorpsene, der var i Frankrig i Napoleonstiden.

Han flyttede men til hvilket sogn?

Da Christen flyttede fra Torsted Sogn til lægd nr. 66, så tænkte nogen måske nysgerrigt: Hvilket sogn er lægd nr. 66? På lægdsruller.dk kan man slå flytninger op via menupunktet "flyt til nyt lægd":

forside hvem er i rullen lægdsruller flyt til nyt lægd find sogn - by online arkivalier hjælpemidler

Året hvor krydshenvisningen er skrevet: 1832 Vejledning
Udskrivningskreds eller amt: Ringkøbing amt
Lægdets nummer: 66
Vælg flytteårets bogstav: K
Rullen blev skrevet fra maj 1834 til april 1835.

Sogn/by: Staby i år: 1835 / K lægd nr: 66 amt/udskrivningskreds Ringkøbing amt

Ringkøbing amt hovedrulle lægd 61 - 122

2. Jyske distrikt 1835 Tilgangsrulle, ekstrarulle, ungdomsrulle - flere amter

Man anfører årstallet for den rulle, hvori flyttekoden er skrevet. Dernæst amtet og lægdets nummer samt årets bogstav i flyttekoden (som var 66-H-306).

Svaret er, at Christen flyttede til Staby Sogn (se billedet ovenfor).

Hvor opholdt han sig, da han blev optaget i rullerne?

Konfirmationsalderen

Når vi når hen lige før 1. Slesvigske Krig ændredes optagelsesalderen til konfirmationsalderen. Heldigvis kan vi ofte finde ud af, hvor og hvornår en dreng blev konfirmeret.

Hvis vi ikke ved, hvor drengen opholdt sig som 14-årige, så må igen ty til metode, at prøve at finde ham i en hovedrulle nær en folketælling, hvor vi ved, hvor han boede.

Særligt specielt er det for drenge født lige før de nye regler, fx hvis de blev født i 1842. Så ville de været optaget i 1842, og kunne findes i hovedrullerne 1845 og 1848, men så forsvinder de fra rullerne, fordi de endnu ikke er fyldte 14 år, blot at dukke op igen, netop når de bliver 14 år.

Ved det 18. år

Reglerne ændredes igen lige før 2. Slesvigske Krig, så man nu blev optaget i rullerne det år, man fyldte 18 år – og så begynder det at blive vanskeligt.

Hvor opholdt din farfar sig, da han var 18 år? Ikke hvor han blev født, ikke hvor han blev konfirmeret, men hvor tjente/opholdt han sig, da han var 18 år? Nogle gange må man forsøge sig lidt frem på må og få.